Luonnonvarakeskus

468/00 00 02 00/2025

17.2.2025

Asia: U 2/2025 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta muutoksiksi yhteisen maatalouspolitiikan asetuksiin..., ti 18.2.2025 klo 10.0 (U 2/2025 vp)

Eduskunta
Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

Asiantuntijalausunnon esittäjä: Jyrki Niemi

Luken asiantuntijalausunto

1 Johdanto

Komissio julkaisi 10.12.2024 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetusten (EU) N:o 1308/2013, (EU) 2021/2115 ja (EU) 2021/2116 muuttamisesta viljelijöiden aseman vahvistamiseksi elintarvikeketjussa (COM (2024) 577 final). Ehdotuksen taustalla on keväällä 2024 käyty keskustelu EU:n yhteisen maatalouspolitiikan kehittämisestä viljelijäystävällisempään suuntaan ja yksinkertaistamisesta. Annetulla ehdotuksella komissio pyrkii siihen, että viljelijöillä olisi kohtuulliset ja riittävät tulot ja että olemassa olevia epätasapainoja ruokaketjussa korjattaisiin, viljelijöiden asemaa vahvistettaisiin ja viljelijöitä suojeltaisiin sopimattomilta kauppatavoilta. Komissio ehdottaa, että tuottajaorganisaatio voisi toimia yhdellä tai useammalla alalla ja luonnonmukaista tuotantoa harjoittava tuottajaorganisaatio yhdellä tai usealla luonnonmukaisentuotannon alalla.

2 Lausunto

Ehdotus siitä, että tuottajaorganisaatio voisi jatkossa toimia yhdellä tai useammalla alalla ja luonnonmukaista tuotantoa harjoittava tuottajaorganisaatio yhdellä tai usealla luonnonmukaisen tuotannon alalla mahdollistaa esimerkiksi alueelliset tuottajaorganisaatiot. Tämä voisi puolestaan mahdollistaa alkutuotannon markkina- ja neuvotteluaseman vahvistamisen suhteessa elintarviketeollisuuteen ja vähittäiskauppaan. Komission ehdottama muutos siitä, että ilman virallista tuottajaorganisaatioasemaa oleva tuottajaorganisaatio, kuten osuuskunta, voisi suunnitella tuotantoa, optimoida tuotantokustannuksia, saattaa markkinoille ja neuvotella maataloustuotteiden toimitussopimuksia jäsentensä puolesta helpottaisi myös maataloustuottajien kaupallista yhteistoimintaa.

Uutena asiana komissio ehdottaa, että kirjallisiin sopimuksiin hinnoista olisi aina sisällytettävä indikaattoreita, jotka heijastavat markkinaolosuhteiden ja tuotantokustannusten muutoksia. Tämän yleistyminen olisi hyvä mahdollisuus erityisesti tuotteissa, joissa tehdään pitkäaikaisia sopimuksia, kuten varastovihanneksissa. Jotta tämän kaltaisia ehtoja voitaisiin soveltaa, tulisi kansallisesti kuitenkin varmistaa mahdollisten indikaattoreiden saatavuus riittävällä tilastotuotannolla. Tällä hetkellä esimerkiksi Tilastokeskus on supistamassa Tuotantovälineiden ostohintaindeksien julkaisutiheyttä kuukausittaisesta neljännesvuosittaiseksi, joka rajoittaa olennaisesti mahdollisten indikaattoreiden tarjontaa.

Kannatettava uusi ehdotus on myös yli kuuden kuukauden sopimuksiin sisältyvä tarkistuslauseke, johon viljelijät ja tuottajaorganisaatiot voivat vedota. Yli kuuden kuukauden pituisiin sopimuksiin olisi sisällytettävä tarkistuslauseke, jonka nojalla viljelijät, tuottajaorganisaatiot tai tuottajaorganisaatioiden yhteenliittymät voivat

pyytää sopimuksen tarkistamista erityisesti silloin, kun hinta ei enää kata tuotantokustannuksia, ja irtisanoa sopimuksen, jos tällainen pyyntö hylätään. Tuotantokustannusten laskentaan tässä tulisi laatia säännöt ja laskennallisia kustannustietoja tulisi olla jatkuvasti ja avoimesti saatavilla. Myös tähän tarvitaan riittävää tilastotiedon tuotantoa todentamaan mahdollisen tarkistusehdon ylittyminen. Toisaalta tuotantokustannusten julkisen jakamisen ongelma on se, että se voi väitetysti heikentää tuottajien neuvotteluasemaa tilanteessa, jossa viljelijöiden tuotantokustannukset ovat muiden ketjun toimijoiden tiedossa, mutta viljelijöillä ei ole tietoa muiden ketjun toimijoiden kustannuksista.

3 Lausunnon tiivistelmä

Esitettyä ehdotusta voi pitää perusteltuna viljelijöiden markkina- ja neuvotteluaseman vahvistamisen näkökulmasta. Tuottajaorganisaatioiden toiminnan salliminen useammalla kuin yhdellä alalla mahdollistaa esimerkiksi alueelliset tuottajaorganisaatiot, mikä voi vahvistaa tuottajien kaupallista yhteistoimintaa. Täytyy kuitenkin samalla huolehtia siitä, ettei tuottajaorganisaatioita kuormiteta liiallisella byrokratialla, vaan pyritään kevyeen hallintoon ja käytetään hyväksi digitaalisia ratkaisuja perustamiseen tai tukien käyttöön liittyvässä asioinnissa.

Jani Lehto

Johtaja, biotalous ja ympäristö

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 17.02.2025 klo 12:05:24.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:
Jyrki Niemi
Jyrki Niemi, Csaba Jansik, Jukka Markkanen, Olli Niskanen

Liitteet:

Tiedoksi: